

Βολιβιανή εξέγερση

Όντας στην εξουσία για μόλις έξι μήνες, η κυβέρνηση του κεντροδεξιού προέδρου της Βολιβίας Ροντρίγο Πας κρέμεται από μια κλωστή. Πέντε εβδομάδες μαχών και απεργιών έχουν παραλύσει ουσιαστικά τη χώρα. Μπλοκαρίσματα δρόμων, από εκατομμύρια - κατά βάση ιθαγενών - καμπεσίνος, περικυκλώνουν τη Λα Πας και επεκτείνονται σε πέντε από τα συνολικά εννιά διαμερίσματα της Βολιβίας: τη Σάντα Κρουζ, το Ορούρο, το Ποτοσί, το Τσουκισάκα και τη Κοτσαμπάμπα. Οι δάσκαλοι απεργούν μαζί με τους μεταλλωρύχους, τους εργάτες εργοστασίων, τους εργάτες στις μεταφορές και τις επιτροπές γειτονιών (FEJUVE) της αδερφής πόλης της Λα Πας, το Ελ Άλτο. Με θέα την πρωτεύουσα από την άκρη των ψηλών πεδιάδων, το Ελ Άλτο συνδέει τη Λα Πας με την υπόλοιπη Βολιβία των Άνδεων. Με πάνω από 900.000 κατοίκους, οι περισσότεροι εκ των οποίων να είναι μετανάστες, εργάτες και ιθαγενείς, η πόλη αποτέλεσε το επίκεντρο των διαδηλώσεων, συνδεδεμένη με τις δυτικές ορεινές περιοχές και τις ορεινές πεδιάδες, όπου ζουν οι περισσότεροι εκ των 11,4 εκατομμυρίων κατοίκων της Βολιβίας.

Το άμεσο αίτημα των διαδηλωτών είναι η παραίτηση του προέδρου. Από τη στιγμή που ανέλαβε την προεδρία τον Ιανουάριο, ο Πας απάντησε στην οξεία κρίση του βιοτικού επιπέδου της Βολιβίας και τον καλπάζοντα πληθωρισμό με περικοπές δαπανών, τη μείωση των επιδομάτων καυσίμων και το ξεπούλημα των κρατικών επιχειρήσεων, προδίδοντας την ατζέντα του περί «καπιταλισμού για όλους». Αποκαθιστώντας τις σχέσεις με τις ΗΠΑ, στράφηκε προς τον Τραμπ και ιεράρχησε τις εξορύξεις, την ενέργεια και τα χρηματοοικονομικά και αγροτοβιομηχανικά συμφέροντα. Τα οδοφράγματα και οι διαδηλώσεις άρχισαν να επεκτείνονται από τις αρχές Μαΐου, όταν οι διαδηλωτές κάλεσαν σε παύση της άσκησης εξουσίας μέσω αντισυνταγματικών διαταγμάτων και την προτεινόμενη ποινικοποίηση των κοινωνικών διαδηλώσεων, στη μη ιδιωτικοποίηση κρατικών επιχειρήσεων όπως εκείνων για τον ηλεκτρισμό και το νερό, σε καμία αύξηση τιμολογίων, σε κανένα δάνειο υπό τη στήριξη του ΔΝΤ και κανένα πρόγραμμα διαρθρωτικής προσαρμογής (μία υπόσχεση από την οποία ο Πας υποχώρησε), την παροχή καυσίμων που δεν καταστρέφουν τα οχήματα (σε αντίθεση με τη «βενζίνη για τα σκουπίδια» που παρείχε η κυβέρνηση για να καλύψει τις ελλείψεις) και τις νέες επιδοτήσεις για τις επισκευές οχημάτων, τις επιδοτήσεις για τα καύσιμα και το ψωμί, καθώς και τον έλεγχο των τιμών για βασικά είδη, και τη μη υιοθέτηση νόμων που παραχωρούν τα δικαιώματα για τα ορυκτά και τη γη σε συμφωνίες κλεισμένων των θυρών με ξένες κυβερνήσεις και πολυεθνικές.

Οι εργάτες στις μεταφορές συνεχίζουν με επ'αόριστον απεργία στη Λα Πας, η οποία προκλήθηκε από τις χρόνιες ελλείψεις στα καύσιμα. Ούτε τα λεωφορεία, ούτε τα minibuses, ούτε τα ταξί κυκλοφορούν στην πρωτεύουσα, η οποία είναι διαιρεμένη από οδοφράγματα που χωρίζουν το βόρειο τμήμα της πόλης και το κέντρο της από την εύπορη «νότια ζώνη» (zona sur). Όσοι δεν έχουν χρήματα, δεν μπορούν να οδηγήσουν μακριά. Με εξαίρεση μία αρτηρία που ανοίγει περιοδικά προς τις υποτροπικές πεδιάδες Γιούνγκας στα βορειοανατολικά και μία ακόμα που άνοιξε στις 6 Ιουνίου από την αστυνομία και το στρατό στο Ρίο Αμπάχο στη «νότια ζώνη», μέσω της οποίας φτάνουν φρούτα και λαχανικά, το μπλόκο έχει αποκόψει εντελώς τη Λα Πας. Χιλιάδες φορτηγά είναι παρατημένα στους αυτοκινητόδρομους, με τους οδηγούς να κοιμούνται στα οχήματα και να μαγειρεύουν συλλογικά. Τα προϊόντα είναι ελάχιστα και οι τιμές έχουν εκτιναχθεί για όσα απομένουν, συμπεριλαμβανομένων βασικών τροφίμων όπως οι πατάτες, το αλεύρι, το ψωμί, το γάλα και τα αυγά. Οι άνθρωποι περιμένουν για ώρες στις ουρές για καύσιμα ή κοτόπουλα προτού εξαντληθούν. Η τιμή για τον μοσχαρίσιο κιμά είναι αστρονομική. Στα νοσοκομεία υπάρχουν ελλείψεις σε οξυγόνο και φάρμακα, ενώ τα φαρμακεία δεν μπορούν να εκτελέσουν τις συνταγές. Το Εθνικό Ταμείο Υγείας έχει ανακοινώσει ότι, αν δεν αρθεί το κλείσιμο των δρόμων, οι ιατρικές προμήθειες θα εξαντληθούν σύντομα. Τα ασθενοφόρα, τα οποία είχαν χρησιμοποιηθεί από παλιότερες κυβερνήσεις για να μεταφέρουν όπλα και τη στρατονομία, δεν επιτρέπεται να περάσουν μέσω των οδοφραγμάτων.

Οι πλέον μπλοκαρισμένες περιοχές είναι εκείνες στις κυρίαρχα Κέτσουα και Αϊμάρα περιοχές που διασφάλισαν την εκλογή του Πας στην προεδρία. Σε μεγάλο βαθμό λόγω της λαϊκιστικής εκστρατείας του αντιπροέδρου Έντμαντ Λάρα, τον οποίο ο Πας έχει έκτοτε οριοθετήσει, ο Πας κέρδισε άνετα στο Ελ Άλτο, όπως και στις δυτικές ορεινές περιοχές και στις ορεινές πεδιάδες. Οι περισσότεροι ψηφοφόροι νιώθουν, πλέον, προδομένοι. Όπως το βλέπουν όσοι διαδηλώνουν και στηρίζουν τα οδοφράγματα, εκείνοι έφεραν τον Πας στην εξουσία και έφτασε η ώρα να τον εκδιώξουν. Όντας γιος του πρώην προέδρου Χάιμε Πας Ζαμόρα (1989-1993), ο Πας σπούδασε στο Αμερικανικό Πανεπιστήμιο στην Ουάσινγκτον και η κυβέρνησή του στελεχώνεται από προσωπικότητες του κατεστημένου που απέκτησαν εμπειρία μέσα από διεθνείς οργανισμούς και τον ιδιωτικό τομέα. Σε αντίθεση με τους προκατόχους του, δεν περιλαμβάνονται προσωπικότητες από τα κινήματα των ιθαγενών, τις οργανώσεις των χωρικών ή τα συνδικάτα των μεταλλωρύχων, ενώ περιλαμβάνονται ελάχιστες γυναίκες. Το διακύβευμα στη σύγκρουση είναι η σημασία της «δημοκρατίας», το μέλλον της Βολιβίας ως πολυεθνικό κράτος, η κυριαρχία για τη γη, τα ορυκτά και τους φυσικούς πόρους και η εφαρμογή του Συντάγματος. Οι συνέπειες είναι γεωπολιτικές όσο είναι και εγχώριες. Όπως το έθεσε ένας συνδικαλιστικός ηγέτης από το Ορούρο, κατηγορώντας τον Πας ότι κυβερνά για τις «βουλευμένες τάξεις» (las clases pudientes), «δεν θα γίνουμε αποικία των ΗΠΑ».

Οι διαδηλώσεις οργανώνονται από καταξιωμένες ομοσπονδίες χωρικών και εργατών. Η Ενοποιημένη Συνδικαλιστική Ομοσπονδία Χωρικών Εργατών της Βολιβίας (CSUTCB), η οποία οργανώνει καμπεσίνοσ ανά περιοχή (τα δυτικά ορεινά, τις πεδιάδες και τα ανατολικά πεδινά), ανά διαμέρισμα, επαρχία, καντόνι δήμους-αϊλού (πόλεις που είναι περικυκλωμένες από κοινότητες χωρικών-αγροτών των Άνδεων) που λειτουργούν και ως συνδικάτα για την επαρχία (sindicatos agrarios). Οι ηγέτες συναντήθηκαν με τα μέλη σε συνελεύσεις για να συζητήσουν και να αποφασίσουν για τη στρατηγική και την τακτική. Λογοδοτούν στη βάση, υποχρεούνται να εκφράζουν τα αιτήματά τους και είναι ανακλητοί. Τα ψηφίσματα που υιοθετούνται από την εκτελεστική επιτροπή δημοσιοποιούνται, συζητούνται και εφαρμόζονται σε κάθε τοπικό επίπεδο. Η COB, η συνδικαλιστική ομοσπονδία που ιδρύθηκε το 1952 υιοθετεί μία παρόμοια οργανωτική δομή και παρόμοιο σύστημα ηγεσίας. Στην περίοδο ακμής της μεταξύ των δεκαετιών του '50 και του '80 εκπροσωπούσε αποτελεσματικά την κοινωνία των πολιτών. Παρόλο που έχει απομαζικοποιηθεί έκτοτε, κυρίως λόγω των ιδιωτικοποιήσεων και της επαναβιομηχάνισης που ξεκίνησαν από τον μακρινό θείο του Πας Περέιρα, Βίκτορ Πας Εστενσόρο, ο οποίος διετέλεσε πρόεδρος στα τέλη της δεκαετίας του '80 και συνεχίστηκαν υπό τον Χάιμε Πας Ζαμόρα στις αρχές του '90, η ίδια παραμένει ως μία σημαντική δύναμη.

Οι κινητοποιήσεις ενάντια στην τωρινή κυβέρνηση ξεκίνησαν τον Ιανουάριο, ως απάντηση στην ψήφιση «έκτακτης» νομοθεσίας που επεδίωκε να προσελκύσει ξένες επενδύσεις μέσω της διάλυσης των ρυθμίσεων σε κύριους τομείς της οικονομίας και να χορηγήσει φοροαπαλλαγές μεγάλης κλίμακας, μεταξύ άλλων αντιδημοφιλών μέτρων, συμπεριλαμβανομένων και των επιδομάτων για τα καύσιμα. Ύστερα από τρεις εβδομάδες διαδηλώσεων, ο Πας υπέγραψε συμφωνία με την COB και την CSUTCB ώστε να τροποποιηθεί η νομοθεσία. Τότε, στις αρχές Απριλίου, ο Πας επεδίωξε να περάσει μία αμφιλεγόμενη αγροτική μεταρρύθμιση, το Νόμο 1720, ο οποίος θα άνοιγε τις εκτάσεις ιθαγενών και χωρικών προς τις μεγάλες επιχειρήσεις. Ανακλήθηκε ένα μήνα αργότερα, στις 13 Μαΐου, αφότου εργάτες από τα βόρεια διαμερίσματα του Αμαζονίου στο Μπένι και στο Πάντο διαδήλωσαν στη Λα Πας, όπου και ένωσε δυνάμεις με το συνδικάτο μεταλλωρύχων, το FSTMB, και αντιπροσώπους της CSUTCB.

Τον Απρίλιο, η ηγεσία της CSUTCB διεξήγαγε συνέλευση, πέρασε ψηφίσματα, έστειλε στον Πας μία συλλογή υπογραφών με καταγγελίες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων για τις αθετημένες προεκλογικές υποσχέσεις, και του έδωσε τρεις εβδομάδες να απαντήσει. Η COB ακολούθησε. Υπό την ηγεσία της FSTMB, η ομοσπονδία συνέβαλλε στην πραγματοποίηση κινητοποιήσεων την Πρωτομαγιά, μαζί με τη Συνομοσπονδία Τούπακ Κατάρι, τη ριζοσπαστική περιφερειακή οργάνωση του CSUTCB που δραστηριοποιείται στις 20 επαρχίες του διαμερίσματος Λα Πας. Στις 18 Μαΐου, όταν δεκάδες χιλιάδες ιθαγενείς χωρικοί συνδικαλιστές διαδήλωσαν μαζί με μεταλλωρύχους από το Ορούρο, το Ποτοσί και τη Λα Πας, καθώς και με τα περιφερειακά εργατικά κέντρα από το Ελ Άλτο και τη Λα Πας,

εκείνοι αντιμετώπισαν δακρυγόνα και πλαστικές σφαίρες. Ως απάντηση, προσπάθησαν να περάσουν μέσα από τις γραμμές της αστυνομίας που φυλούσαν το Παλάσιο Κεμάδο ώστε να εξαναγκάσουν τον Πας σε παραίτηση, αλλά οι αριθμοί τους ήταν ανεπαρκείς. Το ίδιο συνέβη στις 22 Μαΐου.

Ύστερα από δύο εβδομάδες οδοφραγμάτων, ο Πας μετέφερε δέκα τόνους κοτόπουλο από τη Σάντα Κρουζ στη Λα Πας με αεροπλάνο που δανείστηκε από τον Αργεντινό πρόεδρο Χαβιέ Μιλί. Την επόμενη εβδομάδα, 70 δεξαμενές βενζίνης μεταφέρθηκαν επιτυχώς από το Ελ Άλτο. Η περουβιανή, η χιλιανή και η βραζιλιάνικη κυβέρνηση προσφέρθηκαν, επίσης, να μεταφέρουν «ανθρωπιστική βοήθεια», τρόφιμα, καύσιμα, φάρμακα, στη Λα Πας, στη Σάντα Κρουζ και ειδικά στο Μπένι, ο κυβερνήτης του οποίου ανακήρυξε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. (δεν έχει υπάρξει τέτοια γενναιοδωρία για την Κούβα, η οποία υποφέρει υπό το βάρος του αμερικανικού εμπάργκο). Στις 20 Μαΐου, ο Πας ανακοίνωσε ότι δεν θα παραιτούνταν, ούτε θα εμπλεκόταν σε διάλογο με τους διαδηλωτές μέχρι να σταματήσουν τις κινητοποιήσεις, υποστηρίζοντας ότι «τα μπλοκαρίσματα ισούνται με θάνατο». Υποσχέθηκε, αντίθετα, να διεξάγει κυβερνητικό ανασχηματισμό, προσφέρθηκε να περικόψει το μισθό του και εκείνους των υπουργών του, και πρότεινε ένα «Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο» με το οποίο θα συζητούσε, μέσω μηνιαίων συναντήσεων, τις μεταρρυθμίσεις που σχεδίαζε να εφαρμόσει, ενσωματώνοντας «όλους τους τομείς» στην κυβέρνησή του.

Στο μεταξύ, στις 25 Μαΐου, ο ξάδερφος του Πας και υπουργός Δημοσίων Έργων Μαουρίσιο Ζαμόρα ηγήθηκε μίας «ανθρωπιστικής αποστολής» υπό την ηγεσία του στρατού και της αστυνομίας, προφανώς με σκοπό τη διάνοιξη του δρόμου μεταξύ Λα Πας και Ορούρο ώστε να επιτραπεί η είσοδος οξυγόνου, φαρμάκων και τροφίμων. Κατά τη διάρκεια της επιχείρησης, ο Βίκτορ Κρουζ Κίσπε, ένας 24χρονος πατέρας δύο παιδιών και μέλος της κοινότητας Αϊμάρα από μία μικρή πόλη νότια της Λα Πας, σκοτώθηκε από πυροβολισμό. Η κυβέρνηση αρνήθηκε αρχικά την πρόκληση του θανάτου. Αργότερα, η αστυνομία εξέδωσε αναφορά που τον απέδιδε πιθανότατα σε φίλια πυρά. Οι διαδηλώσεις κατέλαβαν το κέντρο της Λα Πας, κατερχόμενοι σε μπλοκ από το Ελ Άλτο και ανερχόμενοι από τη «νότια ζώνη» από το Ρίο Αμπάχο και την Τσασκιπάμπα σε δεκάδες χιλιάδες, επαναλαμβάνοντας το αίτημα για την παραίτηση του Πας και απαιτώντας δικαιοσύνη και τη χήρα και τα παιδιά του Κρουζ Κίσπε. Περικύκλωσαν το Παλάσιο Κεμάδο, αν και δεν επιχείρησαν να εισβάλλουν σε αυτό.

Ως απάντηση, η αστυνομία διεξήγαγε εφόδους στις κατοικίες και στα χόστελ που διέμεναν οι ηγέτες των κοινωνικών κινημάτων, ειδικά στο Ελ Άλτο, παρά το αίτημα του αντιπροέδρου Λάρα να ακυρωθούν. Η απελευθέρωση των κρατουμένων και η άρση των ενταλμάτων σύλληψης έγινε ένα ακόμα βασικό αίτημα των διαδηλωτών. Σχεδόν 500 κρατούνται ακόμα, σύμφωνα με την ηγεσία της CSUTCB. Τα ΜΜΕ ανέφεραν ότι τουλάχιστον τέσσερις διαδηλωτές έχουν σκοτωθεί, ένας στις συγκρούσεις, καθώς και άλλοι οκτώ που σκοτώθηκαν διότι τα μπλόκα στους δρόμους εμπόδιζαν την

αναγκαία ιατρική περίθαλψη. Τουλάχιστον δεκατέσσερις αστυνομικοί έχουν τραυματιστεί στις συγκρούσεις. Δεν έχουμε σαφή εικόνα για το πόσοι διαδηλωτές έχουν τραυματιστεί.

Ο Πας επέμεινε ότι δεν σκόπευε να ιδιωτικοποιήσει τις κρατικές επιχειρήσεις ή να επιβάλλει διαρθρωτική προσαρμογή ως αντάλλαγμα σε δάνεια του ΔΝΤ. Αλλά αυτό έπεσε σε κωφεύοντα ώτα. Μέχρι στιγμής, οι συνεταιρισμοί μεταλλωρύχων από το Ορούρο, το Ποτοσί και τη Λα Πας είναι οι μόνοι που σταμάτησαν τις κινητοποιήσεις. Όταν αντιπρόσωποι από τις ενώσεις μεταναστών Κέτσουα-Αϊμάρα των ορεινών περιοχών του Γιούνγκας συναντήθηκαν με τον Πας στις 26 Μαΐου, η βάση κάλεσε σε συνέλευση, απέρριψε την εξουσία της και επέβαλλε μπλοκάρισμα.

Για την προεδρία Πας, αυτή η κινητοποίηση έχει σαφή προηγούμενα. Το 2003 και το 2005, δύο διαδοχικοί πρόεδροι καθαιρέθηκαν όταν, ύστερα από δεκαετίες νεοφιλελεύθερων αναδιαρθρώσεων, λαϊκές εξεγέρσεις ακινητοποίησαν τη χώρα. Τότε, όπως και τώρα, οι κύριοι πρωταγωνιστές ήταν οι επιτροπές γειτονιών της FEJUVE στο Ελ Άλτο, η COB και ειδικά η CSUTCB. Το 2003, τα κύρια αιτήματα ήταν η παραίτηση του προέδρου Σάντσες δε Λοσάδα, η κατάργηση του νόμου για την ποινικοποίηση των κοινωνικών διαμαρτυριών, το σταμάτημα της προτεινόμενης εξαγωγής βολιβιανής βενζίνης μέσω της Χιλής, η άρση του Νόμου περί Υδρογονανθράκων του 1996 για τη διευκόλυνση της επανεθνικοποίησης, η μη-συμμετοχή στη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου της Αμερικής και η σύγκλιση συνταγματικής συνέλευσης. Απαντώντας με στρατιωτικοποίηση και κρατική τρομοκρατία, η οποία άφησε 67 νεκρούς, ο Σάντσες δε Λοσάδα διέφυγε προς τις ΗΠΑ, αφήνοντας τον αντιπρόεδρο Κάρλος Μέσα ως μεταβατικό πρόεδρο. «Αν δεν υπακούσω, μπορείτε να με διώξετε», όπως υποσχέθηκε ο Μέσα. Το 2005, οι λαϊκοί τομείς έκαναν ακριβώς αυτό, μέσω εξέγερσης.

Ο Έβο Μοράλες ήρθε στην εξουσία στον απόηχο αυτών των εξεγέρσεων. Όντας ηγέτης του Κινήματος για τον Σοσιαλισμό (MAS), μίας συμμαχίας συνδικάτων και κοινωνικών κινημάτων που ιδρύθηκε το 1997, ο Μοράλες ήταν ο πρώτος πρόεδρος στην ιστορία της Βολιβίας που αυτοπροσδιοριζόταν ως ιθαγενής. Κέρδισε το 54% των ψήφων το 2006, όντας η πρώτη φορά που οποιοσδήποτε υποψήφιος κατάφερε να συγκεντρώσει μία απόλυτη πλειοψηφία, υποσχόμενος την εθνικοποίηση του βολιβιανού πετρελαίου και να προλάβει την εξάλειψη της καλλιέργειας κόκας που υποστήριζε η Ουάσινγκτον. Η προεδρία του έφερε μία άνευ προηγουμένου πολιτική σταθερότητα και οικονομική ευημερία μέχρι το 2014-15, όταν η κατάρρευση των τιμών στις εξαγωγές πετρελαίου έφερε οικονομική ύφεση. Αφού έχασε το δημοψήφισμα του 2016 για μία συνταγματική τροπολογία που θα τον επέτρεπε να είναι εκ νέου υποψήφιος για τέταρτη θητεία, ο Μοράλες κατέβηκε παρ'όλα αυτά, διαβρώνοντας σημαντικά την νομιμοποίησή του. Κέρδισε τις εκλογές συγκεντρώνοντας το 47% των ψήφων, όμως αυτό δεν ήταν αρκετό για τον Οργανισμό Αμερικανικών Κρατών (OAS), τις ΗΠΑ ή το αντι-MAS μπλοκ, του οποίου ηγήθηκε αρχικά η μεσαία τάξη στη Λα Πας και στις άλλες πόλεις και,

αργότερα, από την ακροδεξιά στα ανατολικά πεδινά. Το 2019, ένα πραξικόπημα βασισμένο στους ψεύτικους ισχυρισμούς για εκλογική νοθεία εξανάγκασε τον Μοράλες στην εξουσία και έφερε στην εξουσία μία ακροδεξιά κυβέρνηση υπό την πρόεδρο Τζανίν Άνιες, μία προηγουμένως άγνωστη γερουσιάστρια από το Μπένι η οποία μέχρι προσφάτως ήταν στη φυλακή, αναμένοντας δίκη για την έγκριση της σφαγής δεκάδων αόπλων, κατά βάση ιθαγενών διαδηλωτών στη Σενκάτα στο Ελ Άλτο και στη Σακάμπα στην Κοτσαμπάμπα το 2019, έχοντας διεξαχθεί υπό Καθεστώς Εξαίρεσης.

Η επιρροή του Μοράλες έχει μειωθεί από το 2019 και πλέον επεκτείνεται λίγο πέρα από το Τσαπαρέ και τη συνδικαλιστική ομοσπονδία καλλιεργητών κόκας στα τροπικά πεδινά της Κοτσαμπάμπα. Αλλά οι εκλογές του 2020 έφεραν μία ακόμα νίκη του MAS, φέρνοντας στην εξουσία τον πρώην υπουργό Οικονομικών του Μοράλες, Λουίς Άρσε, και επιτρέποντας στον Μοράλες να επιστρέψει στη Βολιβία. Ωστόσο, οι σχέσεις τους γρήγορα χειροτέρεψαν, διασπώντας το κόμμα μεταξύ των αριστάς και των εβίστας, με καταστροφικά αποτελέσματα. Ο Μοράλες εκδίωξε τον Άρσε από το κόμμα το 2023, όσο ο Άρσε προσπάθησε να χρησιμοποιήσει το Σύνταγμα για να εμποδίσει τον Μοράλες από το να επιστρέψει στην εξουσία. Ένα ένταλμα σύλληψης για τον Μοράλες με κατηγορίες για φερόμενο βιασμό και τράφικινγκ τον οδήγησε στην απόσυρσή του στα τροπικά της Κοτσαμπάμπα, όπου φυλάσσεται από υποστηρικτές του. Οι οικονομικές δυσκολίες της Βολιβίας συνεχίστηκαν επί Άρσε, οι οποίες εντάθηκαν από μία ύφεση λόγω της πανδημίας. Υπήρξε μία ακόμα απόπειρα πραξικοπήματος το 2024, υποτίθεται ενορχηστρωμένης από τον ίδιο τον Άρσε σε μία απέλπιδα προσπάθεια ενίσχυσης της λαϊκής υποστήριξης, μία φήμη η οποία υποστηρίχθηκε ενθουσιωδώς από το Μοράλες και τους υποστηρικτές του. Αυτό διέβρωσε ακόμα περισσότερο τη νομιμοποίηση του MAS το οποίο, ύστερα από δύο δεκαετίες στην εξουσία, έχασε όλες τις έδρες του στη Γερουσία στις εκλογές του 2025. Ο «μικρός πόλεμος» μεταξύ του Μοράλες και του Άρσε έστρωσε το δρόμο για έναν προεδρικό δεύτερο γύρο μεταξύ της κεντροδεξιάς, που εκπροσωπούνταν από την υποψηφιότητα Πας-Λάρα, και την ακροδεξιά υπό τον φιλο-Τραμπ και φιλο-ΔΝΤ πρώην πρόεδρο Χόρχε «Τούτο» Κιρόγα. Στον απόηχο της νίκης του Πας, ο Άρσε συνελήφθη με κατηγορίες περί διαφθοράς.

Ευρεία στρώματα του πληθυσμού των πόλεων υποστήριξαν τον Πας, όπως και οι ανατολικές περιοχές που είδαν μαζικές αντιδιαδηλώσεις το 2003-2005. Όπως το 2019, επιτροπές πολιτών της Λα Πας, της Κοτσαμπάμπα, του Ορούρο, του Τσουκισάκα, της Ταρίχα και του Ποτοσί, υπό τα τοπικά Εμπορικά Επιμελητήρια, καθώς και συμφερόντων της αγοράς ακινήτων και των κατασκευών, δημάρχων, δημοτικών συμβούλων και τοπικών επιχειρηματιών, βρίσκονται στο δρόμο. Ταξικοί, εθνικοί και δημογραφικοί διαχωρισμοί διαχωρίζουν αυτούς τους αντιδιαδηλωτές από τα εκατομμύρια των χωρικών και εργατών που καθοδηγούν τη σύγκρουση. Υπάρχει συχνά μία ρατσιστική πτυχή σε αυτές τις κινητοποιήσεις, εν μέρει λόγω της ηγεσίας της Σάντα Κρουζ, όπου ο ρατσισμός εναντίον των ιθαγενών παίζει κεντρικό ρόλο στην τοπικιστική («κάμπα») ταυτότητα της επιχειρηματικής οικονομικής ηγεσίας, της «ανάπτυξης» και της «προόδου». Η μάχη της Λα Πας του 1781, υπό την

ηγεσία του Αϊμάρα ηγέτη Τούπακ Κατάρι, συνεχίζει να στοιχειώνει τις φαντασιώσεις των ιδιοκτητών, ακόμα και πολιτών της εργατικής τάξης που βλέπουν τους εαυτούς τους ως υπερασπιστές του έθνους από εκείνο που βλέπουν ως τις βίαιες, παράλογες ορδές των αυτοχθόνων χωρικών.

Η προεδρία Πας και τα επιχειρηματικά ΜΜΕ προσπάθησαν να στιγματίσουν την εξέγερση συνδέοντάς την με τον Μοράλες, ενώ υποστηρίζουν ότι χρηματοδοτείται από ναρκεμπόρους και τρομοκράτες. Μεμονωμένα βίαια περιστατικά έχουν, επίσης, μεγαλοποιηθεί για την απονομιμοποίηση του κινήματος. Στις 18 Μαΐου, αντικυβερνητικοί διαδηλωτές αφαίρεσαν τις ξύλινες πόρτες και σειρές καρεκλών από ένα κτήριο γραφείων για τη δημιουργία οδοφραγμάτων στους δρόμους κάτω από των Πλάζα Μουρίγιο. Οπτικό υλικό κυκλοφόρησε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με ομιλούμενες κεφαλές, σε ταύτιση με την επίσημη αφήγηση, έδωσαν έμφαση στους βανδαλισμούς και στη βία. Δύο άνδρες που χτύπησαν έναν αστυνομικό συνελήφθησαν, καταδικάστηκαν και φυλακίστηκαν. Την επόμενη νύχτα, στην εύπορη «νότια ζώνη» της Λα Πας, κυκλοφόρησαν αβάσιμες φήμες ότι «Ινδιάνοι» από το Ρίο Αμπάχο και την Τσασκιπάμπα έρχονταν να λεηλατήσουν και να κλέψουν (υπονοώντας βιασμούς και δολοφονίες). Οι ίδιες φήμες κυκλοφόρησαν το 2019 και το 2003. Αλλά τότε, όπως και τώρα, οι εξαιρέσεις επιβεβαίωσαν τον κανόνα: οι κινητοποιήσεις είναι ιδιαίτερα πειθαρχημένες και αυστηρά ελεγχόμενες. Η κατάληψη της πρωτεύουσας στις 25 Μαΐου πραγματοποιήθηκε με ελάχιστα περιστατικά. Το ίδιο ίσχυε και για την πορεία γυναικών με τις «άδειες κατσαρόλες», οι οποίες αναδείκνυαν την άσχημη οικονομική κατάσταση, την επόμενη ημέρα.

Οι εκκλήσεις για τον Πας να επιβάλλει Καθεστώς Εξαίρεσης προέρχονται από τον Κιρόγα, τον αντίπαλο του Πας στις εκλογές, και τον Στέλιο Κοτσαμανίδη, επικεφαλής της Επιτροπής Πολιτών της Σάντα Κρουζ, ο οποίος απαίτησε «σιδηρά πυγμή» για τον τερματισμό της εξέγερσης, την οποία υποσχέθηκε δεόντως ο νέος διοικητής των Ενόπλων Δυνάμεων. Αυτές ενθαρρύνονται από τα επιχειρηματικά ΜΜΕ. Στις 26 Μαΐου, η Κάτω Βουλή κατήργησε το Νόμο 1341, ο οποίος ψηφίστηκε το 2020 για να τεθούν όρια στις διακηρύξεις περί Καθεστώτος Εξαίρεσης και τη χρήση θανατηφόρου ισχύος από το στρατό. Κατά τη διάρκεια συνάντησης του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του, στο οποίο όλοι οι σχετικοί ηγέτες των κοινωνικών κινημάτων απουσίαζαν, ο Πας προειδοποίησε ότι θα επέβαλλε τη «συνταγματική τάξη» με τη βία αν τα μπλόκα δεν τερματίζονταν. Στις 3 Ιουνίου, ο υπουργός Άμυνας και ο υπουργός Παιδείας παραιτήθηκαν χωρίς εξήγηση, εν μέσω εικασιών ότι οι ΗΠΑ θα προσπαθούσαν να εξαναγκάσουν στην ανακήρυξη στρατιωτικού νόμου. Στις 8 Ιουνίου, ύστερα από έγκριση της Πολυεθνικής Συνέλευσης, ο Πας υπέγραψε νομοθεσία που προετοίμαζε το έδαφος για την επιβολή Καθεστώτος Εξαίρεσης, το οποίο θα ανέστειλε τα συνταγματικά δικαιώματα και θα εξουσιοδοτούσε το στρατό να απομακρύνει τα οδοφράγματα. Οι διαδηλωτές είπαν ότι θα απαντούσαν με πολιτική ανυπακοή και αντίσταση ώστε να υπερασπιστούν το μέλλον των παιδιών και των εγγονιών τους. Είναι έτοιμοι να πεθάνουν αν χρειαστεί.

Αυτά είναι δείγματα κλιμάκωσης. Στις 7 Ιουνίου, μία κοινή επιχείρηση του στρατού και της αστυνομίας για το ξεμπλοκάρισμα των δρόμων στο Σαν Χουλιάν της Σάντα Κρουζ ενέπλεξε μέλη της φασιστικής Ένωσης Νεολαίας της Κοτσαμπάμπα πάνω σε μοτοσικλέτες. Ένας αστυνομικός δέχτηκε τραυματισμό με σφαίρα στο κεφάλι (πιθανότατα από φίλια πυρά), έξι τραυματίστηκαν, μαζί με τριάντα πολίτες. Η αστυνομία εν τέλει εξαναγκάστηκε σε υποχώρηση. Την ίδια μέρα, οι εθνικοί συνδικαλιστικοί ηγέτες από τα ορυχεία, τη βιομηχανία, τις κατασκευές και την εκπαίδευση απήχθησαν στο Ελ Άλτο από μασκοφόρους πράκτορες με πολιτικά και μεταφέρθηκαν στα γραφεία της Δίωξης κατά των Ναρκωτικών. Στις 10 Ιουνίου, ο Βισέντε Σαλαζάρ, επικεφαλής της Συνομοσπονδίας Τούπακ Κατάρι της CSUTCB, συνελήφθη στο κέντρο της πόλης της Λα Πας. Η ακριβής τοποθεσία του δεν μπορούσε να εξακριβωθεί άμεσα.

Ενώ οι εξεγέρσεις πριν από δύο δεκαετίες πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του πρώτου κύματος της «ροζ παλίρροιας», σήμερα φυσούν ισχυροί άνεμοι από την ακροδεξιά. Μία δήλωση που εκδόθηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών της Αργεντινής, με την υπογραφή της Χιλής, της Παραγουάης, της Γουατεμάλας, της Κόστα Ρίκα, του Ελ Σαλβαδόρ, του Ισημερινού και του Περού, καταδίκασε τις προσπάθειες για την αποσταθεροποίηση της «δημοκρατικής τάξης», δηλαδή του στρατιωτικοποιημένου νεοφιλελευθερισμού υπό την ηγεσία των ΗΠΑ. Στις 21 Μαΐου, η Ασπίδα της Αμερικής, η νέα στρατιωτική συμμαχία που συγκλήθηκε από τον Τραμπ, εξέδωσε, επίσης, μία μομφή προς τους διαδηλωτές. Ο Πας έχει, επίσης, τη στήριξη της Παγκόσμιας Τράπεζας, του ΔΝΤ και του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (επαναλαμβάνοντας το ρόλο που έπαιξε στην υποκίνηση του πραξικοπήματος του 2019). Ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Κρίστοφερ Λάνταου καταδίκασε τις κινητοποιήσεις ως ένα «πραξικόπημα εν εξελίξει», ενώ ο Μάρκο Ρούμπιο επέμεινε ότι «δεν θα επιτρέψουμε εγκληματίες και διακινητές ναρκωτικών να ανατρέψουν τους δημοκρατικά εκλεγμένους ηγέτες στο ημισφαίριό μας». Στις 4 Ιουνίου, ύστερα από κλήση με τον Πας, ο Ρούμπιο ανακοίνωσε ότι οι ΗΠΑ αύξαναν την έκτακτη βοήθεια για την αντιμετώπιση των ελλείψεων στα τρόφιμα και στα φάρμακα. Το μήνυμα του Πιτ Χέγκσεθ προς τους διαδηλωτές ήταν: «Σας παρακολουθούμε».

Οι ΗΠΑ επέστρεψαν στη Βολιβία με εκδίκηση. Η Υπηρεσία Δίωξης Ναρκωτικών των ΗΠΑ (DEA) και η CIA επέστρεψαν στο Τσαπαρέ, τόπο καταγωγής του Μοράλες, έχοντας εκδιωχθεί το 2008-2009. Τον Μάρτιο, με τις ευλογίες του Πας, οι ΗΠΑ συνέλαβαν τον Ουρουγουανό διακινητή ναρκωτικών Σεμπασιάν Μαρσέτ στη Σάντα Κρουζ και τον εξέδωσαν στις ΗΠΑ. Ωστόσο, η σχέση της προεδρίας με τα ναρκωτικά είναι τουλάχιστον σκιώδης. Στα τέλη Νοεμβρίου, η Λάουρα Ρόχας, πρώην βουλευτριά και στενή συνεργάτιδα του Πας, πέταξε στη Σάντα Κρουζ από το Λος Άντζελες με ιδιωτικό τζετ μαζί

με 32 βαλίτσες με χρήματα. Έχοντας κατασχεθεί από το τελωνείο, οι βαλίτσες αμέσως «εξαφανίστηκαν» από μία αποθήκη που μισθώθηκε για τη φύλαξή τους. Η αποθήκη σχετίζεται με μία μεγάλη σύλληψη για ναρκωτικά (η Ρόχας αυτή τη στιγμή αναμένει δίκη). Οι διαδηλωτές υποστηρίζουν ότι οι προσπάθειες των αμερικανικών και βολιβιανών κυβερνήσεων να τους συσχετίσουν με χρήματα από ναρκωτικά είναι μέρος της συγκάλυψης που επιχειρεί η ένωση της κυβέρνησης, της DEA και των ναρκεμπόρων. Ακόμα πιο παράξενα πράγματα έχουν συμβεί.

Μία εξαίρεση είναι η Κολομβία. Ο πρόεδρος Γκουστάβο Πέτρο εξέφρασε την υποστήριξή του για τα δικαιώματα των διαδηλωτών, αναφερόμενος στις κινητοποιήσεις ως μία «λαϊκή εξέγερση» και επιμένοντας ότι υπερασπίζονται την «αξιοπρέπεια της Λατινικής Αμερικής». Η κυβέρνηση Πας υποστήριξε ότι τα σχόλια του Πέτρο αντιστοιχούσαν σε «επίθεση προς τη δημοκρατία» και εκδίωξε τον Κολομβιανό πρέσβη. Ωστόσο, ο Πέτρο σύντομα θα αποχωρήσει από την προεδρία και ο θεωρούμενος διάδοχός του, Ιβάν Σεπέδα, προσφάτως τερμάτισε δεύτερος στον πρώτο γύρο των γενικών εκλογών, πίσω από τον ακροδεξιό δικηγόρο της μαφίας και λαϊκιστή Αμπελάρδο δε λα Εσπριέγια. Δυστυχώς, δεν έχει εκφραστεί μία αντίστοιχη ενέργεια αλληλεγγύης από τη Βραζιλία, όπου ο Λούλα ντα Σίλβα έχει εγκλωβιστεί στην επίσημη γραμμή για τέλος στα μπλόκα και για διαπραγματεύσεις (προσφέροντας, στο μεταξύ, τις σπάνιες γαίες της Βραζιλίας στον Τραμπ σε συνεργασία με έναν από τους πιο αντιδραστικούς κυβερνήτες της Βραζιλίας). Το Μεξικό έχει διαχρονικά υπερασπιστεί την εθνική ανεξαρτησία, συμπεριλαμβανομένης και εκείνης της Κούβας, αλλά αντιμετωπίζει και τις δικές του απειλές, με πιο πρόσφατη την απέλαση από τον Τραμπ δύο κυβερνητών του κυβερνώντος κόμματος MORENA.

Ωστόσο, φαίνεται ότι ο χρόνος τελειώνει για τον Πας. Ορισμένοι εκ των υποστηρικτών του στην αστική μεσαία τάξη έχουν αρχίσει να διαχωρίζονται. Ομοίως και στην ακροδεξιά. Δύο πολιτικοί από το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα του Πας ξεκίνησαν απεργία πείνας στις 28 Μαΐου, απαιτώντας από τον Πας να βρει λύση. Την ίδια μέρα, ο ίδιος δεν εμφανίστηκε σε συνάντηση με την Επιτροπή Πολιτών της Σάντα Κρουζ, η οποία απαίτησε «Εθνικό Σχέδιο Σωτηρίας». Ο Μοράλες κάλεσε σε εκλογές μέσα σε 90 μέρες, ένα σχέδιο που χαρακτηρίστηκε «στασιαστικό» από τον Χοσέ Λουίς Λούπο, υπουργό Προεδρίας. Άλλοι απαίτησαν συνταγματική διαδοχή, όπως έγινε το 2003 και το 2005. Ο αντιπρόεδρος Λάρα θα γινόταν υπηρεσιακός πρόεδρος και, πιθανόν, θα καλούσε σε νέες εκλογές. Ο Κιρόγα και ο αντίπαλός του στην κεντροδεξιά, Σαμουέλ Ντόρια Μεδίνα, θα ήταν οι πιθανοί νικητές σε αυτό το σενάριο. Ο Πας σίγουρα θα θυμάται την ατιμωτική αποχώρηση του Λοσάδα προς τις ΗΠΑ το 2003. Ηγέτες όπως ο Σέβερo Μάρκα της συνομοσπονδίας χωρικών CSUTCB εξέδωσαν προειδοποιήσεις προς τον Πας να παραιτηθεί όσο υπάρχει ακόμα χρόνος για να αποφύγει μία αντίστοιχη μοίρα.

Στις προηγούμενες εξεγέρσεις, ο Μοράλες και το MAS συνέβαλλαν στη διαμόρφωση των συμφωνιών που οδήγησαν σε συνταγματική διαδοχή, εκτιμώντας, ορθά, ότι η σειρά του Μοράλες θα ερχόταν. Αλλά με το MAS να είναι εξαιρετικά αντιδημοφιλές, ακόμα και μεταξύ πολλών εκ των διαδηλωτών και με εντάλματα σύλληψης σε ισχύ για τον Μοράλες, κάτι τέτοιο είναι αβέβαιο να είναι επιλογή τώρα. Άλλοι διαμεσολαβητικοί θεσμοί, όπως η Καθολική Εκκλησία, το Γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη και η Μόνιμη Συνέλευση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είτε αγνοούνται είτε είναι αναποτελεσματικοί. Έχοντας χάσει την αξιοπιστία τους από τα γεγονότα του 2019, είναι σκιές εκείνων που ήταν το 2003-2005. Ο αντιπρόεδρος Λάρα επεδίωξε να παίξει έναν διαμεσολαβητικό ρόλο, προσκαλώντας τον Πας σε συνάντηση με αντιπροσώπους από την Πολυεθνотική Συνέλευση στις 9 Ιουνίου, αλλά δέχτηκε αντιδράσεις και αποκηρύξεις από άλλα μέλη της κυβέρνησης ως «στασιαστής» για τη συνάντησή του με ηγέτες των κινημάτων.

Ο δρόμος της εξόδου από το αδιέξοδο παραμένει ασαφής. Η Δευτέρα είδε τη μεγαλύτερη διαδήλωση από την έναρξη της εξέγερσης, με χωρικούς από το βόρειο Ποτοσί, το Ορούρο και την Κοτσαμπάμπα να κατεβαίνουν στη Λα Πας από το Ελ Άλτο μαζί με δεκάδες χιλιάδες άλλους υπό τον ήχο των πουτουτού (κόρνες). Αυτό που είναι βέβαιο, με τα λόγια των διαδηλωτών, είναι "fusil, metralla, el pueblo no se calla!": «Τουφέκι, πολυβόλο, ο λαός δεν θα σιγήσει!».

Μετάφραση του Θοδωρή Τσαβέα από το [New Left Review](#)